

ਅਦਾਲਤ ਏ. ਐਨ. ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ. ਜੇ. ਅਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨਾਰਾਇਣ, ਜੇ.

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ- ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਹਵਾਲਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦਾ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 9- 1956 ।

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ (1922 ਦਾ X 1) - ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ 28 ਵਾਂ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਸਕੇ— ਅਜਿਹੇ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ— ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ- ਭਾਈਵਾਲੀ-ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ— ਭਾਈਵਾਲ— ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਹਮੇ-ਸਾਹਮਣੇ - ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ (1932 ਦਾ 9)— ਸੈਕਸ਼ਨ 13— ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ- ਪ੍ਰਭਾਵ

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਵਜੋਂ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਬਣ ਗਈ ਨਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਮਾਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਾਵ[ਸੋਧੇ] ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਬੇਕਾਫੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ, ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਹੁਨਰ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਅਧਿਕਾਰ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ, ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਮਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਨਾਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਈ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਪਰ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਕੁਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਨਾਫੇ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰਫ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ 1922 ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 66

(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਏ.ਐਨ. ਕਿਰਪਾਲ ਅਤੇ ਜੇ. ਐਲ. ਭਾਟੀਆ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ

ਕੇ.ਐਨ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਜੀ. ਆਰ. ਚੋਪੜਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ

ਫੈਸਲਾ :- ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. - ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 66 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ। ਮੇਜਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 31-3-1947 ਤੱਕ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ 45,36,756/- ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ਾ 1,7,32,391/11/6 ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੱਧ ਮੁੱਲ 28,04,364/- ਰੁਪਏ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਕਿ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇਗਾ। 5,60,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ। ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਆਈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ :

1. ਰੀਗਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਮੁੱਲ Rs.8,00,000
 2. ਕੋਠੀ ਨੰਬਰ 7 ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੱਲ Rs.1,40,000
- ਕੁੱਲ . Rs. 9,40,000

ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਕਰਜ਼ੇ ਉਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। Rs. 3,80.000

ਸੁੱਧ ਮੁੱਲ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। Rs. 5,60,000

ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਸਕਿਓਰਿਟੀਜ਼, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੰਡ ਦਾ ਰਸਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 9-6-1947 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਨਵੰਬਰ 1947 ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੰਬਰ 7, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ 6,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਰਕਮ (1,50,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਬਿਲਡਰਜ਼), ਨਾਗਪੁਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਗਠਨ 11-12-1947 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਵਿੱਚ -6/6/ਅੰਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 1500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

4. 31-8-1951 ਨੂੰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋ ਰਿਟਰਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਨਾਗਪੁਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ੇਅਰ ਆਮਦਨ 31,348/- ਰੁਪਏ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ 23,455/7/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ। 25-2-1953 ਨੂੰ ਉਸਨੇ 39,470/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਲਈ ਸੇਧੀ ਹੋਈ ਰਿਟਰਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ 31-3-1947 ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ 7 ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਪੂੰਜੀ ਤੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਾਗਪੁਰ ਫਰਮ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਫਰਮ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਰਿਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਿਟਰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹੋਰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ 1500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਫਰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਉਸ ਦੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ. ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:

(1) ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰ ਰਕਮ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ?

(2) ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਬਿਲਡਰਜ਼), ਨਾਗੌਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਰਮ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ?

(3) ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਬਿਲਡਰਜ਼), ਨਾਗਪੁਰ ਵਜੋਂ ਸਟਾਈਲ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ 1500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਮਦਨ ਸੀ?

5. ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ 7 ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਰੋਡ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ?

6. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

7. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ 7 ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਰੋਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ (ਵੰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ) ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1953 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੱਤਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"ਵਿਸ਼ਾ: ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ 7, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਿਆਰੇ ਸਰ,

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝੇ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ 7, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ; 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਮੈਸਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਮੈਸਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੇਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂ ਸਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਾਅਵਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 31-3-1947 ਤੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ।

ਇਸ ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ 7, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ, 40,000/- ਰੁਪਏ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਜੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ 7 ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਦੀ ਕੀਮਤ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ

ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ਕਿ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਸੀ, ਉਹ 31-3-1947 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਈ ਸਹਿ-ਪਾਰਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜੇ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਇਸ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜੇ 31-3-1947 ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਈ ਸਹਿ-ਧਾਰਕਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਕੋਲ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਦਾ ਮਕਾਨ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ 6,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ। ਦੂਜਾ, ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਪਵਿੱਤਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੱਦੀ ਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੀਜਾ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਕਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 6,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੋਹਫ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਘਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਸੀ। ਚੌਥਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ 9-6-1947 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੰਡ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਠੀ ਉਸਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਲ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇੱਕ ਕੋਠੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ

ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜਿੰਨੀ ਸੂਝਵਾਨ ਹੈ ਓਨੀ ਹੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਕੁਝ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਸੇ ਅੰਕੜੇ ਨਾਲ ਘਟ ਗਿਆ, ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਈ ਰੋਡ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕਰਕੇ ਵਸੂਲੀ। ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ 1,40,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸੀ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫਰਮ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 7, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਈ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਵੰਡ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਕਾਨ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਬਿਲਡਰਜ਼), ਨਾਗਪੁਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਰਮ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰੋਡ ਦੇ ਮਕਾਨ ਨੂੰ 6,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਫਰਮ ਦੇ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਮਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੀਜੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰ ਸੇਭਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਬਿਲਡਰਜ਼) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਰਮ ਤੋਂ 1,500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਨਾਗਪੁਰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਮਦਨ ਸੀ।

ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ 1500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਜਿਸ ਦੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਮ ਅਪਣਾਉਣਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫਰਮ ਦਾ ਨਾਮ ਅਪਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿੰਡਲੇ ਦੇ ਲਾਅ ਆਫ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ (ਪੰਨਾ 154) ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਲੈਣਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਫਰਮ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਜਾਂ ਲੈਣਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਖੁਦ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਆਪਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਕਮਾਏ ਗਏ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਕੁਝ ਆਕਰਸ਼ਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਪਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ, ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਹੁਨਰ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ, ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਮਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਨਾਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈਵਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਖਤ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਏ, ਕੀ ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੀਮਤੀ ਜਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਸੀ। ਕੈਲਡਵੈਲ ਬਨਾਮ ਕੈਲਡਵੈਲ ਵਿੱਚ। ਲੀਬਰ, 7 ਪੇਜ 483, ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵਿਲਾਰਡ ਨੇ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰੂ ਵੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਈਵਾਲ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕੇਸ਼ਿਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਿਹਾਰਕ ਹੋਵੇਗੀ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲੋਂ ਫਾਇਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਆਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਫਾਇਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ "ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਇੱਕ ਲੇਖਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਜਾਂ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਈ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਬਾਂਹ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕੁਇਟੀ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ, ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨੇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਫਰਮ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਏਗਾ।

ਪਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਈ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੇਸ਼ਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਪਰ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਇਕੁਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਾ ਚੁੱਪ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲਿੰਡਲੇ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਬਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾ 480 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: "ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਫਰਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਈ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਅਸਮਾਨ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ ਦੀ [ਧਾਰਾ 13](#) ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਾ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਨਾਫੇ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਸਿਰਫ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ, ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ? ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਉਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"6. ਪਾਰਟੀ ਨੰਬਰ 3, ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਆਰ. ਭਾਂਬਰੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੰਬਰ 4 ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ 1500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਹੁਣ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਗਪੁਰ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੇ ਜਾਣਗੇ।"

ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 1500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਅੰਕੜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਹ ਮੈਂ ਉਪਕਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਆਮਦਨ

ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ: [ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ](#)। ਬੀ ਅਤੇ ਓ, 1943-11 ਆਈਟੀਆਰ 16: (ਏਆਈਆਰ 1943 ਪੈਟ 169); [ਜੀਤਮਲ ਚਮਨਲਾਲ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ](#)। ਪੰਜਾਬ, (1944) 19 ਆਈਟੀਆਰ 296 (ਲਾਹ); [ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਬੀ ਅਤੇ ਓ ਬਨਾਮ ਜੈਨਾਰਾਇਣ ਜਗਨਨਾਥ](#), 1945-13 ਆਈਟੀਆਰ 410: (ਏਆਈਆਰ 1949 ਪੈਟ 68); ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ। ਬੀ ਅਤੇ ਓ ਬਨਾਮ ਦਰਸਨਰਾਮ, 1945-13 ਆਈਟੀਆਰ 419: (ਏਆਈਆਰ 1946 ਪੈਟ 50); [ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ ਐਨ ਐਨ ਸ਼ੰਕਰਲਿੰਗਾ ਅਈਅਰ](#), 1950-18 ਆਈਟੀਆਰ 194: (ਏਆਈਆਰ 1950 ਮੈਡ 610): ਨਾਈਟਸਡੇਲ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਅਸਟੇਟਸੀਲੇਨ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ, [1955-28 " ਆਈਟੀਆਰ 650: \(ਏਆਈਆਰ 1956 ਮੈਡ 487\); ਕਾਲੂ ਬਾਬੂ ਲਾਲਚੰਦ, ਕਲਕੱਤਾ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ](#), 1956-29 ਆਈਟੀਆਰ 281: (ਏਆਈਆਰ 1956 ਕੈਲ 588)। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 1,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਮਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਮਦਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਅਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਫੰਡ ਦੀ ਸਿੱਧੀ

ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਚੰਦ, 48 ਇੰਡ ਐਪ 162; ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹੁਕਮ ਚੰਦ, 48 ਇੰਡ ਐਪ 162) (ਏਆਈਆਰ 1921 ਪੀਸੀ 35), ਅਤੇ [ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਕਾਲੂ ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਚੰਦ](#)। ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 431 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 15-5-1959 (ਪੰਜਾਬ) ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਇਸ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਇਸ ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਜੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਮਦਨ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਮੁਲਾਂਕਣ 250/- ਰੁਪਏ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਬਿਸ਼ਨ ਨਾਰਾਇਣ, ਜੇ.

ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ. ਆਰ. ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਾਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ

ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ
ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Asif Mohamad, Translator.